ФІНАНСОВО–КРЕДИТНА І ГРОШОВА ПОЛІТИКА

УДК 336.22 **DOI: 10.37332/2309-1533.2024.3.13**
JEL Classification: H21, H26, H30

Крупка М.І.,
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Ткачик Ф.П.,
д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ПОДАТКОВИЙ КОМПЛАЄНС ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Krupka M.I.,
dr.sc.(econ.), professor,
head at the department of finance, money circulation and credit,
Ivan Franko National University of Lviv,
Tkachyk F.P.,
dr.sc.(econ.), assoc. prof.,
professor at the S.I. Yuriy department of finance,
West Ukrainian National University, Ternopil

TAX COMPLIANCE AS AN INSTRUMENT FOR STRENGTHENING THE FISCAL POTENTIAL OF STATE AND LOCAL BUDGETS

Постановка проблеми. В сучасних умовах побудови ефективних відносин між контролюючими органами в сфері оподаткування та платниками податків важливу роль має відігравати комплаєнс-контроль. Відповідно до Національної стратегії доходів України до 2030 року [7], саме практика комплаєнс-контролю має стати базисом реалізації дієвої податкової політики в Україні в контексті реалізації ініціатив цифровізації фіскального простору. На нашу думку, такий аспект спонукає наукову спільноту до активізації досліджень теоретико-методичних і практичних засад використання податкового комплаєнсу в накопиченні бюджетних ресурсів держави для забезпечення сталого розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практика та проблематика використання комплаєнсу в податковій сфері в контексті посилення фіскальної функції податкових інституцій в Україні висвітлена в публікаціях низки вчених та фахівців. Зокрема теоретичні домінанти комплаєнсу досліджені в [5; 8; 12], практичні аспекти використання комплаєнс контролю в діяльності податкових органів обґрунтовані в наукових доробках [4; 11; 14], задекларовані в нормативних документах [1; 7; 9], висвітлені в інформаційно-довідкових ресурсах [2; 13] тощо. Водночас, заслуговує на увагу розкриття переваг і недоліків податкового комплаєнсу в процесі мінімізації фіскальних ризиків [3; 6; 10]. На нашу думку, сьогодні суттєву роль необхідно приділяти напрацюванню рекомендацій з подальшою реалізацією щодо удосконалення підходів управління податковими ризиками на основі комплаєнс-контролю з урахуванням трендів цифрової трансформації економіки України. Такий контекст сприятиме формуванню партнерських відносин між фіскальними інституціями та платниками податків; оптимізації контрольно-моніторингової роботи Державної податкової служби України;

детінізації економіки; нарощуванню фінансового потенціалу державного та місцевих бюджетів; підвищенню податкової культури та довіри платників податків до податкових органів тощо.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні актуальних тенденцій формування й імплементації комплаєнсу в українську практику управління податковими ризиками задля нарощування фіскального потенціалу державного та місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна сфера справляння податків і зборів в Україні характеризується систематичним домінуванням ризиків, що обумовлюється тенденціями протидії викликам воєнного часу, специфікаціями тіньової економіки, наявністю корупційних явищ, офшоризацією бізнесу, хаотичністю податкових преференцій, недостатнім рівнем цифровізації фіскального простору, неоднозначністю й нестабільністю податкового законодавства, вчиненням дій платниками податків щодо ухилення від оподаткування, низьким рівнем податкової грамотності суб'єктів оподаткування тощо. Такі аспекти в комплексі загрожують фіскальній безпеці України, адже вони є чинниками ненаповнення державного та місцевого бюджетів для належного забезпечення соціально-економічного розвитку держави й регіонів. Саме тому у сфері оподаткування необхідно дотримуватися вимог законодавства, яке регулює відносини щодо справляння податків і зборів до бюджетів усіх рівнів. Недотримання цієї вимоги може спричинити незворотні наслідки як для самої держави, так і для платників податків. Запобігання цим негативним наслідкам є завданням ефективної системи податкового комплаєнсу як елементу фіскальної безпеки України та перспективного інструменту оптимізації відносин між платниками податків і контролюючими органами в сфері оподаткування в процесі мінімізації податкових ризиків.

Система управління ризиками в податковій сфері в Україні після 1991 року і до тепер зазнала суттєвих трансформацій. Зокрема спостерігалися зміни в сенсі переходу від лінійної системи роботи з податковими ризиками до комплексної системи реагування з урахуванням технологій комплаєнсу. Якщо за лінійної системи ДПС України виконувала достатньо вагому правоохоронну функцію, влаштовуючи часті та ґрунтовні перевірки, то комплексний підхід на базі комплаєнсу передбачає формування ефективної інформаційно-комунікаційної політики з платниками податків з метою вжиття адекватних заходів щодо мінімізації податкових ризиків за допомогою сервісних функцій в ракурсі зменшення їхнього впливу на обсяги формування бюджетних ресурсів держави та органів місцевого самоврядування. Такий аспект також передбачає мінімізацію податкових правопорушень та фіскальних втрат бюджетних надходжень. В основі ефективності комплексного підходу до управління податковими ризиками на основі комплаєнс-контролю є ґрунтовна аналітична робота ДПС з ідентифікації, аналізу, оцінки, ранжування (профілювання) платників податків в цілому та податкових ризиків [6].

Одним із показників ефективності податкового комплаєнсу є те, що він допомагає вчасно виявляти та оцінювати податкові ризики. Якісний підхід до управління податковими ризиками в умовах правового режиму воєнного стану сприятиме динамічності й ефективності реалізації фіскальної функції органами Державної податкової служби України.

Податковий комплаєнс – комплекс мотивів і стимулів платників, які спонукають їх дотримуватися вимог податкового законодавства, законодавства зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та сплачувати податки, збори, платежі до бюджету відповідного рівня [5].

Сьогодні одним із пріоритетних завдань діяльності податкових органів України є практична імплементація заходів в контексті підвищення ефективності роботи щодо виявлення та протидії ризиковим операціям платників податків на основі профілювання ризиків. Профіль ризику найчастіше є документом, що може бути побудований різними способами (і використовуватися в документальному чи автоматизованому вигляді) та повинен містити опис сфери виникнення ризиків (ризикованих ситуацій), оцінювання ризику, необхідні заходи з протидії ризику, терміни вжиття таких заходів [11].

Нещодавно Державна податкова служба України представила свої напрями цифровізації, серед яких є і податковий комплаєнс. У рамках розвитку цифрової ДПС розробляється профіль платника та автоматизована система управління ризиками, яка формуватиме ризики платника та пропонуватиме заходи для їх усунення. Варто відзначити, що запровадження такої системи допоможе платникам самостійно усувати ризики в своїй діяльності [2].

О. Осаволюк в цьому сенсі констатує, що в рамках податкового комплаєнсу виділяють п'ять сфер податкового ризику: «безризикова сфера (якщо легально нараховувати та сплачувати податки ризиків – майже не існує); мінімальні ризики (незначні порушення податкової дисципліни, що тягне за собою сплату штрафних санкцій чи пені); сфера підвищеного ризику (коли фіксується порушення договірної дисципліни – підприємство ризикує лише тим, що або покриє всі витрати, пов'язані із такими договорами, або просто отримає прибуток набагато менше очікуваного); зона критичного ризику (ризик втратити не лише прибуток, а й не отримати заплановані доходи від реалізації); сфера неприпустимого ризику (ризик стати банкрутом, сплативши надмірно високі податкові санкції)» [8, с. 60].

Впровадження системи управління податковими комплаєнс-ризиками є одним із заходів, визначених для Державної податкової служби України Національною стратегією доходів до 2030 року [7].

Практичний моніторинг засвідчив, що за станом на кінець 2023 року в структурі ДПС України створено підрозділ, відповідальний за впровадження податкового комплаєнсу, діяльність якого забезпечується наступними відділами:

- методології податкового комплаєнсу;
- забезпечення функціонування інформаційної системи управління ризиками (СУР);
- планування та реалізації податкового комплаєнсу;
- інформаційної підтримки та технічного забезпечення.

Робота даного підрозділу має бути посилена шляхом комплектування кадрового потенціалу висококваліфікованими аналітиками, ІТ-фахівцями для забезпечення безперебійного функціонування СУР.

Комплаєнс-ризики в системі податкового адміністрування – ризики, що призводять до втрати доходів державного та місцевих бюджетів, у разі якщо платники податків не дотримуються таких основних обов'язків, визначених податковим законодавством: належної реєстрації в податковій системі; подання податкової звітності в законодавчо встановлені терміни; зазначення повної та достовірної інформації у податковій звітності та своєчасної сплати податкових зобов'язань.

Швидка Т. та Халецька К. виокремлюють податковий комплаєнс як «систему заходів, метою яких є дотримання платниками податків – фізичними та юридичними особами вимог законодавства зі сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податкового законодавства, а також належна та вчасна сплата податків, зборів та інших платежів до відповідного бюджету» [12, с. 86].

В цьому ракурсі доцільно звернути увагу на посилення інформаційно-комунікаційної взаємодії податкових органів з платниками податків, яка передбачатиме також належне інформування про наслідки податкових ризиків і фіскальних втрат для забезпечення пріоритетних бюджетних видатків (оборона та безпека, охорона здоров'я, освіта, об'єкти критичної інфраструктури тощо).

Стратегічна мета управління комплаєнс-ризиками (тобто ризиками дотримання податкового законодавства) – це постійне підвищення рівня добровільного дотримання платниками податків вимог податкового законодавства шляхом виявлення та визначення пріоритетності ризиків втрати податкових надходжень і впровадження заходів, спрямованих на їхню мінімізацію [9].

Згідно з Національною стратегією доходів до 2030 року, система управління ризиками має бути інтегрованою в організаційну структуру та процеси діяльності ДПС України. Очікується, що за результатами впровадження системи управління податковими ризиками спектр заходів реагування, що будуть вживатися податковим органом, варіюватиме від сприяння добровільному дотриманню вимог законодавства платниками податків (шляхом їх попередження про податковий ризик та можливість самостійного його усунення) на одному кінці спектру до примусового дотримання вимог (шляхом спрямування податкового контролю на діяльність платників податків, які систематично грубій формі порушують законодавство) на іншому.

Відзначимо, що у перспективі комплексний підхід до управління податковими ризиками допомагатиме підвищити рівень прозорості та системності в роботі ДПС, забезпечить ефективний розподіл наявних ресурсів, дозволить досягти суттєвої економії часу.

З емпіричної точки зору, процес управління податковими ризиками – це структурований, повторюваний, безперервно циклічний процес, який містить комплекс заходів з:

1) виявлення (ідентифікації) податкового ризику, його аналізу, оцінювання та мінімізації або простіше визначення, що має вчинити податковий орган для того, щоб ризик зменшився (це комплекс дій, які передбачені податковим законодавством від різних видів сервісу до відпрацювання податкового боргу);

2) моніторингу та перегляду системних ризиків – це постійний процес, метою якого є забезпечувати систему в актуальному стані (якщо податковий ризик не підтверджується, його потрібно змінювати чи скасовувати);

3) оцінювання комплаєнсу – перевірка, чи справдилися визначені ризики, чи досягнуто результату, визначення причин недосягнення – фактично це контроль за якістю здійснення роботи податковими органами, в тому числі територіальними підрозділами у кооперації з органами місцевого самоврядування, з податковими ризиками або підґрунтя для моніторингу та перегляду ризиків [13].

Системою закладаються нові правила взаємодії податкового органу з платником податків – виключно на підставі виявлених податкових ризиків (комплаєнс-ризиків) низького, середнього та високого ступеня. Залежно від виявленого ступеня податкових ризиків у платників податків податковий орган визначає способи реагування: від надсилання повідомлень і листів, навчання платників податків, роз'яснювальної роботи, інформування платника податків про податкові ризики до усіх видів перевірок платників податків та вжиття заходів щодо стягнення податкового боргу.

Високий рівень комплаєнсу напряму пов'язаний з рівнем довіри населення до податкової

системи та її адміністрування. Рівень податкового комплаєнсу, який спостерігають фіскальні інституції, є загальним результатом поведінки платників податків. Більшість платників податків хочуть виконувати вимоги і зроблять це, якщо їм нададуть інформацію, необхідну для повного виконання податкових обов'язків. Менша частка платників податків вирішить не дотримуватися існуючих вимог податкового законодавства, але навмисне ухилення від сплати податків не є єдиною причиною недотримання існуючих вимог (некомплаєнсу). Необачність, незнання існуючих вимог щодо податкових зобов'язань та їх неправильне тлумачення також сприяють поширенню спотвореної звітності. Недоліки в організації податкової системи та адмініструванні податків і зборів також призводять до некомплаєнсу.

Відзначимо позитивний зарубіжний досвід Австралії в сфері реалізації податкового комплаєнсу, оскільки податкова служба використовує ризикоорієнтований підхід для виявлення платників податків, які можуть бути проблемними. Вона базується на аналізі даних, щоб оцінити ризики та зосередитися на підприємствах з високими ризиками. Фіскальні органи у Великобританії використовують ризикоорієнтований підхід для виявлення порушень податкового законодавства. Вони використовують аналітику даних для виявлення розбіжностей та аномалій у податкових деклараціях, що дозволяє їм ефективно визначати підприємства з високими ризиками [14]. Податкова служба Канади впровадила ризикоорієнтований підхід на основі комплаєнсу, що включає сегментацію платників податків і цільові перевірки. Це дозволяє зменшити навантаження на добросовісні підприємства та зосередитися на тих, хто може ухилятися від сплати податків [4].

Ефективне управління податковими ризиками держави має на меті мінімізувати ризики в системі податкових відносин, зменшити ймовірність настання несприятливих наслідків для держави, бізнесу, суспільства і є інструментом забезпечення податкової та економічної безпеки держави [10]. Особливістю підходу до управління податковими ризиками держави у воєнний час є його стимулюючий характер, що проявляється у підтримці бізнесу, активізації його ділової активності, дерегуляції, зниженні податкового навантаження тощо. На наш погляд, одним з таких заходів, який потребує певних коригувань оптимізаційного характеру, можна вважати ініціативу запровадження моделі «клубу білого бізнесу» для платників податків за умов дотримання встановлених вимог [1]. Модель також передбачає створення посади «комплаєнс-менеджера» – посадової особи податкового органу, яка буде відповідальна за взаємодію з платниками податків в процесі мінімізації податкових ризиків. Такий підхід вперше було запроваджено ще у 2005 році в Нідерландах внаслідок добровільного приєднання до ініційованої програми й підписання угоди між платником податків і податковою адміністрацією. Визнанням того, що такий практичний підхід може успішно функціонувати, є також запровадження аналогічної моделі та окремих її компонентів в Австралії, США, Австрії, Німеччині, Ірландії, Південній Кореї, Ізраїлі тощо [3]. Проте, досвід Нідерландів надав змогу звернути особливу увагу на такі аспекти реалізації «клуб білого бізнесу» в Україні: через великий попит на участь у моделі працівники податкової служби можуть зіткнутися з надмірним робочим навантаженням і дефіцитом кваліфікованих людських ресурсів; між платниками податків і податковими органами можуть виникнути конфліктні ситуації щодо різних підходів до оцінювання ступеня прозорості суб'єкта бізнесу. Такий аспект потребує посиленої уваги та поетапної реалізації моделі «клуб білого бізнесу» в Україні, наприклад, спочатку для великих платників податків.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, проблематика податкового комплаєнсу як пріоритетного інструменту оптимізації адміністрування податкових платежів і мінімізації ризиків дедалі більше зацікавлює суб'єктів фіскального простору у подальшому його розвитку через логічний симбіоз мотивів і стимулів платників податків, що спонукають їх дотримуватися вимог податкового законодавства.

Імплементація системи податкового комплаєнсу дасть змогу вивести відносини із платниками податків на новий, якісний рівень, що ґрунтується на довірі, партнерстві, транспарентності. Система податкового комплаєнсу сприятиме мінімізації ризиків недотримання платниками вимог податкового законодавства, допоможе платникам уникнути найбільш поширених помилок у майбутньому, уніфікує процес подання звітності та сплати податків, забезпечить можливості спільного вирішення проблем й усунення дисбалансів у контексті акумулювання й нарощування фіскального потенціалу державного та місцевих бюджетів в Україні в сучасних умовах.

Модель «клуб білого бізнесу» вважаємо перспективною в царині оптимізації фіскальної взаємодії податкових органів та платників податків, однак умови необхідно модифікувати до більш адекватного рівня з урахуванням специфіки діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, передбачити певні стимули за рахунок податкових преференцій (наприклад, інноваційний податковий кредит, пільгові ставки з податку на прибуток підприємств на період реалізації моделі «клуб білого бізнесу» тощо) та забезпечити повноцінний функціональний аспект комплаєнсу в цій моделі з урахуванням кращих світових практик.

Література

1. Верховна Рада ухвалила Закон «Про клуб білого бізнесу». *PwC-Україна.* 2024. URL: https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2024/law-on-white-business-club.html (дата звернення: 10.08.2024).

2. Євгеній Сокур представив напрями цифровізації ДПС. *Пресслужба Державної податкової служби України.* 2023. URL: https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/682467.html (дата звернення: 10.08.2024).

3. Ільющенков С. «Клуб білого бізнесу»: модель для підприємців або черговий спосіб ручного контролю? *Юридична газета*. 2024. № 5-6(783-784). URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatkova-praktika/klub-bilogo-biznesu-model-dlya-pidpriemciv-abo-chergoviy-sposib-ruchnogo-kontrolyu.html(дата звернення: 18.08.2024).

4. Карпушенко М., Карпушенко О. Теоретико-методологічні аспекти формування системи комплаєнс-контролю. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2023. № 1(23). С. 132-142.

5. Коломієць П. В. Система комплаєнс як елемент податкової безпеки України. *Baltija Publishing.* DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-588-43-3/2.9.

6. Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Податкові ризики як елемент податкової політики підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 67. С. 229-233.

7. Національна стратегія доходів до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (дата звернення: 10.08.2024).

8. Осаволюк О. О. Податковий комплаєнс: теоретичні аспекти та законодавче закріплення. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Вип. 3. С. 58-62.

9. Робота ДПС України над впровадженням системи управління податковими комплаєнс-ризиками – одна зі стратегічних цілей Національної стратегії доходів до 2030 року. URL: https://azones.law/analytics/robota-dps-ukrayiny-nad-vprovadzhennyam-systemy-upravlinnya-podatkovymy-komplayens-ryzykamy-odna-zi-strategichnyh-tsilej-natsionalnoyi-strategiyi-dohodiv-do-2030-roku/ (дата звернення: 11.08.2024).

10. Сарана Л. А. Особливості управління податковими ризиками держави на час дії воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* 2022. Вип. 4. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-08-03/2022-4-08-03 (дата звернення: 10.08.2024).

11. Сушкова О. Є., Шкуренко Н. Г. Порядок формування профілю податкового ризику з метою проведення документальної перевірки ризикових суб'єктів господарювання. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 4(15). С. 268-274.

12. Швидка Т., Халецька К. Комплаєнс-контроль у системі корпоративного управління господарськими товариствами. *Господарське право і процес*. 2020. № 12. С. 85-90.

13. Як зміниться підхід до податкових перевірок до 2030 року? *Дебет–Кредит*. 06.08.2024. URL: https://news.dtkt.ua/law/inspections/92262-iak-zminitsia-pidxid-do-podatkovix-perevirok-do-2030-roku (дата звернення: 12.08.2024).

14. Clougherty T., Bunn D., Asen E., Heywood J. A framework for the future reforming the UK tax system. *Centre for Policy Studies & Tax Foundation*. 2020. URL: https://files.taxfoundation.org/20201023134831/A-Framework-for-the-Future-Reforming-the-UK-Tax-System-PDF.pdf (дата звернення: 12.08.2024)

References

1. PwC-Ukraina (2024), "The Verkhovna Rada passed the Law "On the Club of White Business"", available at: https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2024/law-on-white-business-club.html (access date August 10, 2024).

2. Press Service of the State Tax Service of Ukraine (2023), "Yevhenii Sokur presented the directions of digitalization of the State Tax Service", available at: https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/682467.html (access date August 10, 2024).

3. Iliushchenkov, S. (2024), ""White Business Club": a model for entrepreneurs or another way of manual control?", *Yurydychna hazeta,* no. 5-6(783-784), available at: https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatkova-praktika/klub-bilogo-biznesu-model-dlya-pidpriemciv-abo-chergoviy-sposib-ruchnogo-kontrolyu.html (access date August 18, 2024).

4. Karpushenko, M. and Karpushenko, O. (2023), "Theoretical and methodological aspects of forming a compliance control system", *Suchasnyi stan naukovykh doslidzhen ta tekhnolohii v promyslovosti,* no. 1 (23), pp. 132-142.

5. Kolomiiets, P.V. "The compliance system as an element of tax security of Ukraine", *Baltija Publishing,* DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-588-43-3/2.9.

6. Leha, O.V., Yaloveha, L.V. and Pryidak, T.B. (2022), "The tax risks as an element of a company's tax policy", *Infrastruktura rynku*, Iss. 67, pp. 229-233.

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "National revenue strategy until 2030" dated 27.12.2023 no. 1218, available at: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (access date August 10, 2024).

8. Osavoliuk, O.O. (2023), "Tax compliance: theoretical aspects and legislative consolidation", *Juris Europensis Scientia*, Iss. 3, pp. 58-62.

9. "The work of the State Tax Service of Ukraine on implementing a tax compliance risk management system is one of the strategic goals of the National Revenue Strategy until 2030", available at: https://azones.law/analytics/robota-dps-ukrayiny-nad-vprovadzhennyam-systemy-upravlinnya-podatkovymy-komplayens-ryzykamy-odna-zi-strategichnyh-tsilej-natsionalnoyi-strategiyi-dohodiv-do-2030-roku/ (access date August 11, 2024).

10. Sarana, L.A. (2022), "Peculiarities of state tax risk management during martial law", *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia: ekonomika ta upravlinnia*, Iss. 4, available at: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-08-03/2022-4-08-03 (access date August 10, 2024).

11. Sushkova, O.Ye. and Shkurenko, N.H. (2019), "Formation of the tax risk profile for organization the risk enterprises documentary review", *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, Iss. 4(15), pp. 268-274.

12. Shvydka, T. and Khaletska, K. (2020), "Compliance control in the system of corporate governance of business associations", *Hospodarske pravo i protses,* no. 12, pp. 85-90.

13. Debet–Kredyt (2024), "How will the approach to tax audits change by 2030?", available at: https://news.dtkt.ua/law/inspections/92262-iak-zminitsia-pidxid-do-podatkovix-perevirok-do-2030-roku (access date August 12, 2024).

14. Clougherty, T., Bunn, D., Asen, E. and Heywood, J. (2020), "A framework for the future reforming the UK tax system", *Centre for Policy Studies & Tax Foundation*, available at: https://files.taxfoundation.org/20201023134831/A-Framework-for-the-Future-Reforming-the-UK-Tax-System-PDF.pdf (access date August 12, 2024).

Крупка М.І., Ткачик Ф.П.

ПОДАТКОВИЙ КОМПЛАЄНС ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Мета. Дослідження актуальних тенденцій формування й імплементації комплаєнсу в українську практику управління податковими ризиками задля нарощування фіскального потенціалу державного та місцевих бюджетів.

Методика дослідження. Для вирішення поставленої мети у статті було використано такі загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження: системного аналізу – для комплексного вивчення сутності податкового комплаєнсу та його інституційно-правових аспектів, що дозволило визначити основні способи мінімізації податкових ризиків; функціонального аналізу – при дослідженні фіскальної та мотивуючої ролі податкового комплаєнсу; структурний – під час оцінювання структури податкових ризиків та їх впливу на виконання державного та місцевих бюджетів в Україні; метод порівняння – при дослідженні зарубіжного досвіду управління податковими ризиками на основі комплаєнсу; узагальнення та спостереження – під час аналізу причин і факторів, що впливають на ефективність оподаткування та забезпечення сталого розвитку держави; індукції, дедукції та інші методи наукового пізнання.

Результати дослідження. Висвітлено сутнісні детермінанти використання комплаєнсу в процесах управління податковими ризиками. Обґрунтовано фіскальну та мотиваційну роль податкового комплаєнсу в акумулюванні доходів державного та місцевих бюджетів. Проаналізовано показники діяльності фіскальних інституцій в процесі імплементації податкового комплаєнсу в українську практику мінімізації шахрайських і корупційних явищ в оподаткуванні. Доведено практичну роль функціонування підрозділу, відповідального за впровадження податкового комплаєнсу в податкових органах, з урахуванням зарубіжного досвіду та в рамках імплементації Національної стратегії доходів, що сприятиме ефективному відпрацюванню податкових ризиків та формуванню партнерських відносин з платниками податків. Такий аспект сприятиме сумлінності виконання податкових обов'язків, що позитивно вплине на акумулювання фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів в Україні в умовах протидії ризикам воєнного часу.

Наукова новизна результатів дослідження. Набули подальшого розвитку теоретико-методичні підходи імплементації домінант комплаєнсу в систему протидії податковим ризикам і фіскальним втратам за результатами адміністрування податкових платежів до бюджетів усіх рівнів.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати можуть бути корисними для законодавців, фахівців у сфері оподаткування, науково-педагогічних працівників та інших зацікавлених осіб, сприяючи розробці ефективних стратегій для подолання податкових ризиків з метою посилення фіскального потенціалу держави і територіальних громад.

Ключові слова: фіскальна політика, бюджетні ресурси, комплаєнс, управління податковими ризиками, адміністрування податків, фіскальне партнерство.

Krupka M.I., Tkachyk F.P.

TAX COMPLIANCE AS AN INSTRUMENT FOR STRENGTHENING THE FISCAL POTENTIAL OF STATE AND LOCAL BUDGETS

Purpose. The aim of the article is to study current trends in the formation and implementation of compliance in the Ukrainian practice of tax risk management in order to increase the fiscal potential of state and local budgets.

Methodology of research. The following general scientific and special methods of scientific research were used in the article to solve the set goal: system analysis – for a comprehensive study of the essence of tax compliance and its institutional and legal aspects, which made it possible to determine the main ways of minimizing tax risks; functional analysis – when investigating the fiscal and motivating role of tax compliance; structural – when assessing the structure of tax risks and their impact on the execution of state and local budgets in Ukraine; the method of comparison – in the study of foreign experience of tax risk management based on compliance; generalization and observation – during the analysis of causes and factors affecting the effectiveness of taxation and ensuring the sustainable development of the state; induction, deduction and other methods of scientific knowledge.

Findings. The essential determinants of the use of compliance in tax risk management processes are highlighted. The fiscal and motivational role of tax compliance in the accumulation of state and local budget revenues is substantiated. The indicators of the activity of fiscal institutions in the process of implementing tax compliance into the Ukrainian practice of minimizing fraudulent and corrupt phenomena in taxation are analysed.

The practical role of the functioning of the unit responsible for the implementation of tax compliance in tax authorities, taking into account foreign experience and within the framework of the implementation of the National Revenue Strategy, has been proven, which will improve the procedures for working out tax risks and forming partnership relations with taxpayers. This aspect will contribute to the conscientious fulfilment of tax obligations, which will positively affect the accumulation of financial resources of the state and local budgets in Ukraine in the conditions of combating wartime risks.

Originality. The theoretical and methodological approaches to the implementation of dominant compliance in the system of combating tax risks and fiscal losses based on the results of the administration of tax payments to budgets of all levels have gained further development.

Practical value. The obtained results can be useful for legislators, specialists in the field of taxation, scientific and pedagogical workers and other interested persons, contributing to the development of effective strategies for overcoming tax risks in order to strengthen the fiscal potential of the state and territorial communities.

Key words: fiscal policy, budgetary resources, compliance, tax risk management, tax administration, fiscal partnership.